ANALİTİK PUANLAMA ANAHTARI

8 soru · Toplam 100 puan

Her ölçüt bağımsız puanlanır. Yanlış, ilgisiz veya boş kanıt 0 puandır. Eşdeğer doğru ifadeler ve yöntemler kabul edilir. Bir işlem hatası, sonraki doğru yöntem için yeniden cezalandırılmaz.

Öğrenme çıktısı / kaynak grubu	Soru sayısı
12.1.1 Din-bilim ilişkisini tartışır.	1
12.1.2 İslam medeniyetinde bilim ve düşüncenin gelişim sürecini değerlendirir.	2
12.1.3 İslam medeniyetinde öne çıkan eğitim ve bilim kurumlarını tanır.	2
12.1.4 Müslümanların bilim alanında yaptığı özgün çalışmaları sınıflandırır.	2
12.1.5 Fatır suresi 27-28. ayette verilen mesajları değerlendirir.	1

1. Nasıl ve niçin soruları · 15 puan

Yer bilimci fiziksel oluş mekanizmasını gözlem, ölçüm ve bilimsel açıklamayla araştırır. Dinî düşünce araştırması yardımın anlamını, değerini ve ahlaki sorumluluğu dinî kaynak ve yorumlar üzerinden ele alır. Örnekte sorular ve yöntemler farklıdır; bütün din ve bilim araştırmalarının aynı soruyu sorduğu sonucu çıkarılamaz.

5 puan · Yer bilimci fiziksel oluş mekanizmasını gözlem, ölçüm ve bilimsel açıklamayla araştırır.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

5 puan · Dinî düşünce araştırması yardımın anlamını, değerini ve ahlaki sorumluluğu dinî kaynak ve yorumlar üzerinden ele alır.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

5 puan · Örnekte sorular ve yöntemler farklıdır; bütün din ve bilim araştırmalarının aynı soruyu sorduğu sonucu çıkarılamaz.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

Kabul edilen yanıtlar: Anlamı koruyan farklı sözcüklerle yazılmış doğru açıklamalar kabul edilir; örnek cevapla aynı cümle şartı aranmaz.

Yaygın hata: Depremin fiziksel mekanizmasını açıklamak yerine yalnız ahlaki bir yargı yazmak.

2. Çeviriden araştırmaya · 10 puan

Çeviriler farklı kültürlerin bilgi birikimine erişimi ve bilgilerin ortak bir dilde karşılaştırılmasını kolaylaştırmıştır. Eleştirme, yeni gözlem ve hesaplamalar yapma bilgiyi yeniden üretme ve geliştirme faaliyetleridir; bu nedenle süreç yalnız kopyalamaya indirgenemez.

5 puan · Çeviriler farklı kültürlerin bilgi birikimine erişimi ve bilgilerin ortak bir dilde karşılaştırılmasını kolaylaştırmıştır.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

5 puan · Eleştirme, yeni gözlem ve hesaplamalar yapma bilgiyi yeniden üretme ve geliştirme faaliyetleridir; bu nedenle süreç yalnız kopyalamaya indirgenemez.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

Kabul edilen yanıtlar: Anlamı koruyan farklı sözcüklerle yazılmış doğru açıklamalar kabul edilir; örnek cevapla aynı cümle şartı aranmaz.

Yaygın hata: Çeviri yapılmasını özgün araştırmanın hiç bulunmadığının kanıtı saymak.

3. Gelişmenin koşulları · 15 puan

Kütüphane veya eğitim kurumlarının katkısı doğru açıklanır: bilgiye erişim, birikimin korunması ya da yeni araştırmacıların yetişmesi. Araştırmacılar arası bağlantı veya araştırma desteğinin katkısı doğru açıklanır: bilgi alışverişi, çalışmaların karşılaştırılması ya da araştırma için zaman ve araç sağlanması. Bireysel yetenek yanında bilginin dolaşımı, kurumlar ve toplumsal destek de araştırmanın gelişme koşullarını etkiler.

5 puan · 1. farklı doğru unsur: kütüphanenin bilgiye erişim/koruma katkısı, eğitimin araştırmacı yetiştirmesi, bağlantıların bilgi alışverişi sağlaması veya desteğin araştırma imkânı oluşturması ilişkilerinden biri.

Belirtilen havuzdan veya eşdeğer gerekçeli doğru bir unsur için tam; yanlış/yoksa 0. Aynı unsur iki kez puanlanmaz; yanıt sırası önemsizdir.

5 puan · 2. farklı doğru unsur: kütüphanenin bilgiye erişim/koruma katkısı, eğitimin araştırmacı yetiştirmesi, bağlantıların bilgi alışverişi sağlaması veya desteğin araştırma imkânı oluşturması ilişkilerinden biri.

Belirtilen havuzdan veya eşdeğer gerekçeli doğru bir unsur için tam; yanlış/yoksa 0. Aynı unsur iki kez puanlanmaz; yanıt sırası önemsizdir.

5 puan · Bireysel yetenek yanında bilginin dolaşımı, kurumlar ve toplumsal destek de araştırmanın gelişme koşullarını etkiler.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

Kabul edilen yanıtlar: Anlamı koruyan farklı sözcüklerle yazılmış doğru açıklamalar kabul edilir; örnek cevapla aynı cümle şartı aranmaz. Her iki yanıt aynı örnek kategorisinden gelebilir; iki farklı doğru unsur ayrı ayrı puanlanır.

Yaygın hata: Bilimsel gelişmeyi içinde oluştuğu kurumsal ve toplumsal koşullardan tamamen bağımsız görmek.

4. Kurumların farklı işlevleri · 12 puan

Medrese, düzenli eğitim ve öğretim yapılan, farklı dönemlerde çeşitli ilimlerin okutulduğu kurumdur. Rasathane, gök cisimleriyle ilgili gözlem ve hesaplamaların yapıldığı kurumdur. Her ikisi bilgiyle ilişkili olsa da medresenin temel işlevi eğitim, rasathanenin temel işlevi astronomi gözlemi ve araştırmasıdır.

4 puan · Medrese, düzenli eğitim ve öğretim yapılan, farklı dönemlerde çeşitli ilimlerin okutulduğu kurumdur.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · Rasathane, gök cisimleriyle ilgili gözlem ve hesaplamaların yapıldığı kurumdur.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · Her ikisi bilgiyle ilişkili olsa da medresenin temel işlevi eğitim, rasathanenin temel işlevi astronomi gözlemi ve araştırmasıdır.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

Kabul edilen yanıtlar: Anlamı koruyan farklı sözcüklerle yazılmış doğru açıklamalar kabul edilir; örnek cevapla aynı cümle şartı aranmaz.

Yaygın hata: Rasathaneyi yalnız dinî eğitim veren okul olarak tanımlamak.

5. Araştırmaya uygun kurum · 8 puan

Rasathanelerde gök cisimleri gözlenip astronomik ölçüm ve hesaplamalar yapıldığından ilk grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir. Darüşşifalarda hastaların bakım ve tedavisi yapıldığından ikinci grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.

4 puan · Rasathanelerde gök cisimleri gözlenip astronomik ölçüm ve hesaplamalar yapıldığından ilk grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · Darüşşifalarda hastaların bakım ve tedavisi yapıldığından ikinci grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

Kabul edilen yanıtlar: Anlamı koruyan farklı sözcüklerle yazılmış doğru açıklamalar kabul edilir; örnek cevapla aynı cümle şartı aranmaz.

Yaygın hata: Darüşşifa ile rasathanenin işlevlerini birbirine karıştırmak.

6. Çalışmaları sınıflandırma · 16 puan

Hârizmî'nin cebir çalışmaları matematik alanındadır. İbnü'l-Heysem'in ışık incelemeleri optik veya fizik alanındadır. İbn Sînâ'nın tıp eserleri tıp alanındadır. Verilen örnekler yalnız belirtilen çalışmaları sınıflandırır; bu kişilerin başka alanlarda çalışmadığı sonucu çıkarılamaz.

4 puan · Hârizmî'nin cebir çalışmaları matematik alanındadır.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · İbnü'l-Heysem'in ışık incelemeleri optik veya fizik alanındadır.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · İbn Sînâ'nın tıp eserleri tıp alanındadır.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · Verilen örnekler yalnız belirtilen çalışmaları sınıflandırır; bu kişilerin başka alanlarda çalışmadığı sonucu çıkarılamaz.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

Kabul edilen yanıtlar: Anlamı koruyan farklı sözcüklerle yazılmış doğru açıklamalar kabul edilir; örnek cevapla aynı cümle şartı aranmaz.

Yaygın hata: Bir bilim insanına ait tek örnekten onun bütün çalışmalarını tek alana indirgemek.

7. Ölçüm ve gözlem · 12 puan

Birûnî'nin yeryüzünün ölçülmesine ilişkin çalışmaları coğrafya, jeodezi veya astronomiyle ilişkilidir. İbnü'l-Heysem'in ışık ve görme araştırmaları optik veya fizik alanıyla ilişkilidir. Örneğin gözlem ve ölçüm, nesneler veya olaylarla ilgili veriler toplayıp açıklamaları sınamak için her iki alanda da kullanılabilir.

4 puan · Birûnî'nin yeryüzünün ölçülmesine ilişkin çalışmaları coğrafya, jeodezi veya astronomiyle ilişkilidir.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · İbnü'l-Heysem'in ışık ve görme araştırmaları optik veya fizik alanıyla ilişkilidir.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · Örneğin gözlem ve ölçüm, nesneler veya olaylarla ilgili veriler toplayıp açıklamaları sınamak için her iki alanda da kullanılabilir.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

Kabul edilen yanıtlar: Anlamı koruyan farklı sözcüklerle yazılmış doğru açıklamalar kabul edilir; örnek cevapla aynı cümle şartı aranmaz.

Yaygın hata: Farklı bilim alanlarında ortak yöntemlerin kullanılamayacağını düşünmek.

8. Çeşitlilik üzerine düşünme · 12 puan

Birinci örnek olarak ürünler, dağlar, insanlar veya hayvanlar arasındaki renk ve özellik çeşitliliğinden biri belirtilir. İlkinden farklı ikinci bir örnek olarak ürünler, dağlar, insanlar veya hayvanlar arasındaki çeşitlilik belirtilir. Ayetlerin dinî yorumunda varlıklardaki çeşitliliği anlayarak düşünmek, yaratıcının kudretine ilişkin farkındalık ve O'na karşı saygı duyarlılığıyla ilişkilidir.

4 puan · Birinci örnek olarak ürünler, dağlar, insanlar veya hayvanlar arasındaki renk ve özellik çeşitliliğinden biri belirtilir.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · İlkinden farklı ikinci bir örnek olarak ürünler, dağlar, insanlar veya hayvanlar arasındaki çeşitlilik belirtilir.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

4 puan · Ayetlerin dinî yorumunda varlıklardaki çeşitliliği anlayarak düşünmek, yaratıcının kudretine ilişkin farkındalık ve O'na karşı saygı duyarlılığıyla ilişkilidir.

Bu ölçüt tek bilgi veya ilişkiyi değerlendirir: doğru ve yeterliyse tam, yanlış ya da yoksa 0. Diğer ölçütlerden bağımsız puanlanır.

Kabul edilen yanıtlar: Anlamı koruyan farklı sözcüklerle yazılmış doğru açıklamalar kabul edilir; örnek cevapla aynı cümle şartı aranmaz.

Yaygın hata: Varlıklardaki çeşitlilikten insan grupları arasında değer üstünlüğü sonucu çıkarmak.

Kapsam dayanağı: https://cdn.eba.gov.tr/yardimcikaynaklar/2026/09/KSDT/dkab_lise2.xlsx · 12. SINIF · Senaryo 2